

17.12.2009

Dnro 2339/4/08

Ratkaisija: Apulaisoikeusasiamies Jussi Pajuoja

Esittelijä: Oikeusasiamiehensihteeri Mikko Eteläpää

POLIISI MENETTELI VIRHEELLISESTI TEKNISEN TUTKINNAN KOHTEENA OLEVAN OMAISUUDEN HALTUUNOTOSSA/ POLISEN FÖRFOR FELAKTIGT VID OMHÄNDERTAGANDET AV EGENDOM SOM VAR FÖREMÅL FÖR TEKNISK UNDERSÖKNING

1
KANTELU

Kantelija arvosteli 9.7.2008 päivätyssä kirjeessään silloisen [...] poliisilaitoksen poliisimiesten menettelyä asiansa esitutkinnassa ja kiinniottamisensa yhteydessä 14.6.2008–15.6.2008.

Kantelijan mukaan häneltä takavarikoitiin vaatteita ja muuta omaisuutta eikä hänelle annettu asiasta todistusta eikä asiasta laadittu takavarikkopöytäkirjaa. Kantelijan mukaan hänelle ei kuulustelun alussa ilmoitettu mahdollisuudesta käyttää avustajaa kuulustelussa. Vaatteiden takavarikoimisen vuoksi Kantelijalle annetut haalarit olivat hänen mukaansa likaiset ja niin rikki, että osa hänen ylä- ja alavartalosta oli paljaana. Kiinnioton jälkeen Kantelija kuljettiin passituksen vuoksi [...] vankilaan ja kirjoituksensa mukaan myös kuljetus toteutettiin em. likaisessa ja rikkinäisessä vaatetuksessa.

[...]

3
RATKAISU

3.1
Omaisuuuden haltuunotto

Saadut selvitykset

Epäillyn rikoksen tutkijana toimineen vanhempi rikoskonstaapeli A:n selvityksen mukaan Kantelijalta otettiin rikosepäilyyn vuoksi poliisin haltuun teknistä rikostutkintaa varten reppu, vyötärölaukku, fleecetakki, nailontakki ja jalkineet. Omaisuus toimitettiin A:nn haltuun teknisen tutkinnan toimenpiteitä odottamaan. Tekninen tutkinta omaisuuteen suoritettiin 4.9.2008 ja omaisuus palautettiin Kantelijalle 8.9.2008.

Tutkinnanjohtajana asiassa ja rikoskomisarion tehtävässä toimineen rikosylikonstaapeli B:n mukaan hän ei ole tiennyt tutkijan hallussa olleesta Kantelijan omaisuudesta ennen tämän kanteluasian käsittelyä.

Vanhempi konstaapeli C:n selvityksen mukaan hänen ja kahden muun poliisimiehen muodostama poliisipartio otti kiinni Kantelijan, joka sopi todistajan antamiin tuntomerkkeihin. Kysymys oli erää-

seen kukkakauppaan murtautuen tehdystä varkaudesta. Kantelijalta takavarikoitiin anastettuja rahoja. Kantelijan vaatteet, reppu ja vyötärölaukku otettiin haltuun, koska niissä oli havaittavissa lasinsiruja, mutta tätä omaisuutta ei takavarikoitu.

Komisario D:n lausunnon mukaan "paikallisesti vallitsevan käytännön mukaan tekniseen tutkintaan meneviä vaatekappaleita tms. ei merkata takavarikoiduiksi, vaan ne palautetaan omistajalleen heti tutkimusten jälkeen."

Lääninhallituksen poliisiosaston lausunnossa katsotaan, että haltuun otetun omaisuuden osalta olisi ollut syytä tehdä takavarikoimisharkinta omaisuusesineet kattavine päätöksineen ja pöytäkirjineen.

Sovellettavat lainkohdat

Pakkokeinolain 4 luvun 1 §:n 1 momentin mukaan esine tai asiakirja voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa tai on rikoksella joltakulta viety taikka että tuomioistuin julistaa sen menetetyksi.

Pakkokeinolain 4 luvun 5 §:n mukaan takavarikoimisesta päättää pidättämiseen oikeutettu virkamies. Tuomioistuin saa päättää siitä syytettä käsitellessään.

Pakkokeinolain 4 luvun 6 §:n mukaan poliisimies saa ilman pidättämiseen oikeutetun virkamiehen määräystäkin ottaa takavarikoimista varten esineen, joka tavataan rikoksesta epäiltyä kiinni otettaessa, taikka kotietsintää tai henkilöön kohdistuvaa etsintää toimitettaessa. Poliisimies saa muulloinkin, kun asia ei siedä viivytystä, ottaa haltuunsa takavarikoitavan esineen, ei kuitenkaan posti- ja telelaitoksen hallussa olevaa lähetystä. Edellä tarkoitettusta esineen haltuunottamisesta on viipymättä ilmoitettava pidättämiseen oikeutetulle virkamiehelle, jonka on heti päätettävä, onko esine takavarikoitava.

Pakkokeinolain 4 luvun 9 §:n mukaan takavarikosta on laadittava pöytäkirja, jossa on mainittava takavarikon tarkoitus ja toimituksen kulku sekä luetteloitava takavarikoidut esineet. Takavarikon toimittajan on annettava takavarikosta todistus sille, jonka hallussa esine on ollut.

Pakkokeinolain 4 luvun 10 §:n 2 momentin mukaan todisteena käytettäväksi takavarikoidulle esineelle saadaan tehdä kokeita, milloin se on tarpeen rikoksen selvittämiseksi.

Pakkokeinolain 4 luvun 11 §:n 1 momentin mukaan takavarikko on kumottava niin pian kuin se ei ole enää tarpeen.

Kannanotto

Selvitysten ja käytettävissä olevien asiakirjojen perusteella Kantelija oli otettu kiinni noin puoli tuntia epäillyn rikoksen tekemisen jälkeen. Kiinnioton yhteydessä Kantelijan vaatteissa havaittiin lasinsiruja. Ottaen huomioon, että epäilty varkaus oli toteutettu kukkakaupan ulko-oven lasi rikkomalla, minulla ei ole aihetta arvostella Kantelijan vaatteiden ym. haltuunottoa, kun on oletettu, että ne voivat olla todisteina asiassa.

Omaisuuden takavarikoimisesta ei ole kuitenkaan tehty päätöstä, toimenpiteestä ei ole laadittu pöytäkirjaa eikä Kantelijalle ole toimitettu todistusta toimenpiteestä.

Asiallisesti ottaen mainittujen esineiden haltuunotossa on ollut kysymys niiden takavarikoimisesta. Siten asiassa olisi tullut menetellä takavarikosta annettujen säännösten tarkoittamalla tavalla.

Saadun selvityksen mukaan silloisen poliisilaitoksessa on vallitsevana käytäntönä ollut, että teknistä tutkintaa varten haltuun otettujen vaatekappaleiden tms. osalta ei tehdä päätöstä takavarikoimisesta. Pidän tätä käytäntöä virheellisenä. Edellä selostettujen lainkohtien perusteella on selvää, että myös tässä mainittua tarkoitusta varten haltuun otetun omaisuuden osalta on meneteltävä pakkokeinolain 4 luvussa säädetyin tavoin. Tällainen omaisuus ei lain mukaan voi olla poliisin hallussa ilman, että sen osalta on tehty päätöstä.

Se, että myös tässä tarkoitetun kaltaista omaisuutta on käsiteltävä pakkokeinolain 4 luvun tarkoittamalla tavalla, käy ilmi jo luvun 1 §:stä. Sen mukaan esine voidaan takavarikoida, jos on syytä olettaa, että se voi olla todisteena rikosasiassa, vaikka esinettä ei olisi viety keneltäkään rikoksella tai vaikka sen osalta ei vaadittaisi menettämisseuraamusta. Lain tarkoitus ilmenee mielestäni myös asiaa koskevasta hallituksen esityksestä (HE 14/1985 vp). Pakkokeinolain 4 luvun 10 §:n 2 momentin osalta hallituksen esityksessä mainitaan esimerkkinä lainkohdassa tarkoitettu tilanteesta: "Käytännössä on jouduttu tekemään...väkivaltarikoksia tutkittaessa veriryhmämääryksiä takavarikoituissa vaatteissa olevista veritahroista".

Käytettävissä olevien asiakirjojen mukaan Kantelijalta haltuun otetut, anastetuksi epäillyt rahavarat on takavarikoitu. Takavarikkopöytäkirjan mukaan takavarikon suorittajaksi on merkitty vanhempi konstaapeli C ja takavarikosta on määrännyt rikoskomisario B.

Käsitykseni mukaan Kantelijalta haltuun otetun muun omaisuuden suhteen olisi tullut menetellä samalla tavalla. Omaisuuden haltuun ottaneen vanhempi konstaapeli C:n olisi tullut ilmoittaa B:lle haltuun otosta ja B:n olisi tullut päättää, takavarikoidaanko omaisuus. Kun takavarikosta olisi päätetty ja toimenpiteestä olisi laadittu lainmukainen pöytäkirja, olisi Kantelijalla ollut pakkokeinolain 4 luvun 13 §:n mukainen mahdollisuus saattaa takavarikko tuomioistuimen arvioitavaksi. Kun tekninen tutkinta oli valmis, eikä takavarikolle enää ollut tarvetta, takavarikko olisi tullut pakkokeinolain 4 luvun 11 §:n mukaisesti kumota.

Saadun selvityksen ja käytettävissäni olevan aineiston perusteella pidän selvänä, että tilanteessa on ollut lainmukainen peruste ottaa Kantelijan mainittu omaisuus haltuun tutkintaa varten, koska on ollut syytä olettaa niiden olevan todisteena rikosasiassa. Virheellisesti tilanteessa on menetelty siinä, että omaisuuden osalta ei ole tehty päätöstä takavarikosta eikä toimenpidettä ole pöytäkirjattu.

Kun omaisuuden osalta on ollut olemassa takavarikon edellytykset, pidän riittävänä, että saatan käsitykseni virheellisestä menettelystä vanhempi konstaapeli C:n tietoon.

Saatan käsitykseni pakkokeinolain 4 luvussa tarkoitetun takavarikon soveltamisalasta teknisen tutkinnan kohteena olevaan omaisuuteen myös poliisilaitoksen tietoon.

[...]

4

TOIMENPITEET

Saatan edellä kohdassa 3.1 esittämäni käsityksen menettelyn virheellisyydestä vanhempi konstaapeli C:n ja poliisilaitoksen tietoon. Tässä tarkoituksessa lähetän C:lle ja poliisilaitokselle jäljennökset tästä päätöksestäni.